

Normerande styrdokument

Beslutsfattare:
Kommunstyrelsen

Dokumentansvarig:
Avdelningschef trygghet, säkerhet och beredskap

Datum:
2020-10-21

Diarienummer:
KSN-2019-03441

Riktlinje för nödvattenförsörjning

Policy

Riktlinje

Rutin

Vägledning

Innehåll

Inledning	3
Syfte.....	3
Omfattning	3
Nödvattenförsörjning	4
Bakgrund	4
Prioriterade abonnenter	4
Definition och begrepp.....	5
Lagbestämmelser och krav	5
Ansvar	6
Uppsala kommun	6
Uppsala Vatten och Avfall AB	7
Enskilda och verksamhetsutövares ansvar	7
Länsstyrelsen	7
Livsmedelsverket och VAKA	7
Uppföljning	7
Relaterade dokument.....	7

Inledning

En allvarlig störning i dricksvattenförsörjningen går inte helt att förhindra. Det går heller inte att förutse när den sker. Men det går att förbereda sig för att minska följderna och effekterna av en allvarlig störning. Nödvattenplanering är en del av samhällets krisberedskap. För att minimera konsekvenserna vid en eventuell störning i dricksvattenförsörjningen krävs planering och samverkan.

Uppsala kommun har genom beslut i kommunfullmäktige och genom utfärdande av ägardirektiv överlåtit VA-huvudmannaskapet för den allmänna vattenförsörjningen till det helägda bolaget Uppsala Vatten och Avfall AB. Uppsala Vatten och Avfall AB ansvarar för den allmänna vattenförsörjningen inom det beslutade verksamhetsområdet. Uppsala kommun har ett geografiskt områdesansvar som innebär att kommunen ska se till att invånarna har tillgång till rent vatten. För att klara det ansvaret som Uppsala Vatten och Avfall AB och kommunen har krävs en planering för nödvattenförsörjning.

Nödvattenförsörjningen bygger på fyra scenarion. Dessa är framtagna med beaktande av den robusthet, redundans och kontinuitetsplanering som finns inom den av Uppsala kommun ägda dricksvattenanläggningen. Scenarierna är också utformade utifrån andra situationer med störningar i dricksvattenförsörjningen i Sverige.

Syfte

Syftet med riktlinjen för nödvattenplanering är att

- klargöra hur försörjning av nödvatten ska ske och vilka prioriterade grupper som i första hand ska få tillgång till sådant vatten.
- klargöra ansvarsområden och arbetsfördelning vid försörjning av nödvatten.
- effektivt kunna hantera en allvarlig störning av dricksvattenförsörjningen så att konsekvenserna minskar för enskilda medborgare och samhällsviktig verksamhet i Uppsala kommun.

Omfattning

Riktlinjen ska användas när beslut har tagits om att aktivera nödvattenförsörjning. Uppsala Vatten och avfall AB fattar beslut om nödvattenförsörjning inom bolagets verksamhetsområde när det gäller scenario

- Inget vatten i ledningsnät i hela eller delar av kommunen
- Otjänligt vatten som blir tjänligt efter det kokats, i delar av kommunen
- Otjänligt vatten som *inte* blir tjänligt av att koka, i delar av kommunen)

Kommunstyrelsen fattar beslut för det fjärde scenariot

- Brist på vatten eller otjänligt vatten utanför Uppsala Vattens verksamhetsområde för allmänt vatten och avlopp

Riktlinjen ska användas av de nämnder och bolag som blir berörda av en aktivering av nödvattenplanen. Dessa är i första hand, men begränsas inte till, Uppsala vatten och avfall AB, Miljö- och hälsoskyddsnämnden, Kommunstyrelsen och nämnder inom vård och omsorg.

Planering för nödavfall och nödavlopp ingår inte. Rutiner vid misstänkt smitta ingår inte. Riktlinjen för nödvattenförsörjning gäller inte vid höjd beredskap.

Nödvattenförsörjning

Bakgrund

Uppsala Vatten och Avfall AB försörjer i dagsläget cirka 200 000 kunder med dricksvatten, normalförbrukningen för dessa är ungefär 140 liter per person och dygn. Inom Uppsala kommun finns flertalet vattenverk och tryckstegringsstationer. Råvattnet som nyttjas för att producera dricksvatten hämtas huvudsakligen från Uppsalaåsen och distribueras sedan i vattenledningsnätet som består av ungefär 80 mil ledning. Uppsala Vatten och Avfall AB försörjer fastighetsägare inom det av kommunfullmäktige beslutade verksamhetsområdet.

Uppsala Vatten har vid ett större leveransavbrott, eller vid kvalitetsproblem, ansvar för att förse allmänheten (inom verksamhetsområdet) med dricksvatten genom tillhandahållande av nödvatten. Detta görs till exempel genom utplacering av tankar för hämtning av dricksvatten. Vatten för sanitet och hygien levereras endast till prioriterade abonnenter inom vård och omsorg. Det åligger inte Uppsala Vatten att arrangera alternativ för sanitets- och hygienlösningar i form av toaletter och duschar.

Planering för nödvattenförsörjning begränsas till fyra givna scenarion:

- Inget vatten i ledningsnät i hela eller delar av kommunen.
- Otjänligt vatten som blir tjänligt efter att det kokats, i delar av kommunen.
- Otjänligt vatten som *inte* blir tjänligt av att koka, i delar av kommunen.
- Brist på vatten eller otjänligt vatten utanför Uppsala Vattens verksamhetsområde för allmänt vatten och avlopp.

Prioriterade abonnenter

I arbetet med nödvattenplaneringen har ett antal prioriterade abonnenter identifierats inom Uppsala kommuns geografiska ansvarsområde. Dessa abonnenter klassas som samhällsviktiga och utgörs av vissa kommunala förvaltningar och externa aktörer. Med samhällsviktig verksamhet avses en verksamhet som uppfyller minst ett av följande villkor:

- Ett bortfall av eller en svår störning i verksamheten som ensamt eller tillsammans med motsvarande händelser i andra verksamheter på kort tid kan leda till att en allvarlig kris inträffar i samhället.
- Verksamheten är nödvändig eller mycket väsentlig för att en redan inträffad kris i samhället ska kunna hanteras så att skadeverkningarna blir så små som möjligt.

Dessa prioriterade abonnenter är (de redovisas nedan utan någon inbördes prioriteringsordning):

- Förskolor och grundskolor
- Äldre-/omsorgs-/vårdboenden
- Storkök som drivs av kommunen
- Brandförsvaret

- Regionen, med fokus på sjukhus, primärvård och folktandvård
- Vattenfall, med fokus på fjärrvärme
- Kriminalvården
- Polisen
- Försvarsmakten
- SOS Alarm

Att ovan nämnda verksamheter ses som prioriterade innebär inte att vattentankar levereras till varje plats där de bedriver verksamhet. En del av dessa verksamheter kommer vid en aktivering av nödvattenplanen ha tankar nära sina verksamheter och dessa kommer att vara tillgängliga för allmänheten också. Det gäller främst exempelvis förskolor, skolor och äldre- och omsorgsboenden. Tankarna kommer att placeras på strategiska platser inom kommunen.

Enskilda hushåll omfattas av nödvattenförsörjningsplaneringen. Övriga förbrukare av vatten (exempelvis företag och industrier) är inte prioriterade.

Definition och begrepp

Nödvatten. Det akuta och högst tillfälliga dricksvatten som måste skaffas fram i samband med att det vanliga dricksvattnet inte går att använda. I detta fall fås nödvatten från så kallade nödvattentankar.

Hämtstation. Den plats dit invånare kan ta sig för att hämta vatten.

TiB. Tjänsteperson i beredskap

ABVA2009. Allmänna bestämmelser för användande av Uppsala Kommuns allmänna vatten- och avloppsanläggning.

HACCP-principen. HACCP-principen är praktiska verktyg för livsmedelsföretagare för att kunna kontrollera faror som kan förekomma i livsmedel.

Lagbestämmelser och krav

Enligt Livsmedelsverkets *Fördjupning till "Guide för planering av nödvattenförsörjning"* *Lagstiftning vid prioritering av nödvatten* finns det idag ingen lagstiftning som entydigt reglerar prioritering av dricksvatten och heller ingen lag som förhindrar en prioritering. De lagstiftningarna som Livsmedelsverket bedömer är mest relevanta i detta sammanhang är vattentjänstlagen (Lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster och de regler som gäller för extraordinära händelser (lagen (2006:544) om kommuners och landstings åtgärder inför och vid extraordinära händelser och höjd beredskap (LEH).

En viktig skillnad mellan dessa två lagar är områdesansvaret där vattentjänstlagens tillämpning är begränsad till verksamhetsområdet medan reglerna kring extraordinära händelser gäller för hela kommunens geografiska område.

I vattentjänstlagen definieras vattenförsörjning som tillhandahållande av vatten som är lämpligt för normal hushållsanvändning. Lagen är också tydlig med att skyddet av människors hälsa står i första rummet, tillsammans med skydd av miljön. Enligt Livsmedelsverkets *Fördjupning till "Guide för planering av nödvattenförsörjning"* *Lagstiftning vid prioritering av nödvatten* innebär det att vid en nödvattensituation aldrig kan vara fel att prioritera vatten för hushållsanvändning framför till exempel industriens behov av vatten.

Enligt livsmedelslagstiftningen är det den som producerar eller tillhandahåller ett livsmedel som är ansvarig för att livsmedlet är säkert för konsumenten. Det innebär att Uppsala Vatten och Avfall AB ska uppfylla kraven i Livsmedelsverkets föreskrifter (SLVFS 2001:30) om dricksvatten.

Ansvar

En grundläggande princip i det svenska krishanteringssystemet är ansvarsprincipen. Det innebär att den som normalt ansvarar för en verksamhet även har det ansvaret i en krissituation.

Vid en aktivering av nödvattenplanen har Uppsala Vatten och avfall AB, kommunstyrelsen och Miljö och hälsoskyddsnämnden ett gemensamt ansvar att kommunicera detta till allmänheten och följa Riktlinje för kriskommunikation som finns framtagen.

Uppsala kommun

Kommunen har, med stöd av länsstyrelsen, ansvar för den övergripande planeringen för hur mark- och vattenresurser ska användas. Utnyttjandet av marken för bebyggelse måste vägas mot tillgång till och skydd av vattenresurserna.

De kommunala kontrollmyndigheterna har ansvar för den offentliga kontrollen av dricksvattnet. I Uppsala kommun är det miljö- och hälsoskyddsnämnden genom miljöförvaltningen som registrerar och kontrollerar Uppsala Vattens dricksvattenanläggningar samt fastställer verksamhetens faroanalys enligt HACCP-principen och program för regelbundna undersökningar. Miljö- och hälsoskyddsnämnden utövar även kontroll över nödvatten.

Uppsala kommuns grundläggande ansvar, att tillgodose behovet av dricksvattenförsörjning genom en allmän VA-anläggning, påverkas inte av en extraordinär händelse. Kommunen ansvarar därför för beredskapsplanering avseende hanteringen av allvarliga störningar i de allmänna dricksvattenleveranserna.

Vid dricksvattenburna utbrott är det miljö- och hälsoskyddsnämnden som i samarbete med smittskyddsläkaren, länsstyrelsen och Folkhälsomyndigheten genomför epidemiologiska utredningar av dricksvattenburna sjukdomsutbrott. Det är även miljö- och hälsoskyddsnämnden som övervakar att dricksvattnet är tjänligt efter ett utbrott.

Kommunen ansvarar för att informera prioriterade abonnenter om vad en störning i vattenförsörjningen skulle kunna innebära för verksamheten, medan det är de prioriterade abonnenternas egna ansvar att stå för förebyggande åtgärder för att minska konsekvenserna. Med prioriterade abonnenter avses de som har särskilda behov av vatten av viss kvalitet och mängd.

Kommunen har även inom sitt ordinarie ansvarsområde ansvar att distribuera vatten till dem som av någon anledning inte kan ta sig till de platser där tankar för hämtning av dricksvatten placeras ut. Det ansvaret ligger på de nämnder som har ett vård- eller omsorgsansvar.

Uppsala Vatten och Avfall AB

Vattenförsörjning innebär vatten av dricksvattenkvalitet för normal hushållsanvändning. Det innebär inte att ett visst vattentryck eller att en viss vattenmängd per tidsenhet alltid kan levereras (ABVA 2009).

Uppsala Vattens ansvar är de kunder som ligger inom av kommunfullmäktige beslutat verksamhetsområde.

Enskilda och verksamhetsutövares ansvar

Vid begränsad vattentillgång är fastighetsägare skyldiga att minska sin vattenförbrukning enligt Uppsala Vattens anvisningar (ABVA 2009).

Den enskilde har ansvar för att hämta nödvatten vid hämtningsställe och följa rådande anvisningar för att undvika konflikter och förorening av nödvattnet. Det är den enskildes ansvar att ha vattendunkar eller andra kärl hemma för att underlätta för hämtning av nödvatten. Fastighetsägare och verksamhetsutövare har ansvar för att skapa alternativa lösningar för sanitet och hygien.

Länsstyrelsen

Länsstyrelsen har ett samordningsansvar i länet vad gäller krisberedskapen. Vid en händelse där flera kommuner är drabbade eller händelsen är av sådan karaktär att ett samordningsbehov finns kan länsstyrelsen träda in och ta detta ansvar. Länsstyrelsen har bara ett samordningsansvar och kan vara behjälplig med stöd och råd.

Livsmedelsverket och VAKA

Livsmedelsverket samordnar och stödjer krisberedskapsarbetet inom livsmedelsförsörjningen, inklusive dricksvatten, på nationell, regional och lokal nivå.

Under Livsmedelsverket finns en nationell vattenkatastrofgrupp, VAKA. VAKA kan ge stöd och råd till kommuner och regioner som drabbats eller kan komma att drabbas av problem med dricksvattenförsörjningen.

Uppföljning

Kommunstyrelsen ansvarar för att, tillsammans med Uppsala vatten och Avfall AB och miljö- och hälsoskyddsnämnden, revidera riktlinjen vid behov.

Prioriterade verksamheter, inklusive kommunala nämnder, som omfattas av nödvattenplanen ansvarar för att informera ansvarig tjänsteperson inom Kommunstyrelsen om ändringar som kan påverka nödvattenplanen. Detta kan gälla exempelvis flytt av verksamheter eller ändrade förhållanden som berör tillgång till dricksvatten.

Relaterade dokument

- Ledningsplan inför och vid allvarlig störning
- Riktlinje för kriskommunikation
- Handlingsplan för trygghet och säkerhet 2018-2022